

शिव भक्त चरित्रोद्गारः

लेखक

पुरुषोत्तम कुबेरजी शुक्ल,
मोरबी निवासी-मु० मोरबी.

प्रकाशक

आणंदजी भवानीशंकर त्रवाडी,
मु० मोरबी.

आवृत्ति १ वी. प्रत ५००

अभद्रावाह,

टंकशाणभा धी युनियन प्रिन्टिंग प्रेस कं'पनी लीमिटेडभां

भातीलाद शाभणदासे छापी.

भंवत १८७१. सने १८१५.

डीभत ३. ८-१-०.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૫૯૭૮ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ શિવભક્ત ચરિત્રાદ્ય

વિષય ૮૪૫:૪

વૈતાલીયમ્ વૃત્તમ્ ॥

નિગમાગમ સાર સારભૂતમ્ હૃદયી ક્ત્ય શિવાર્ચનં વિધિઙ્ગઃ ॥
 વિચચાર વિરક્ત માનસો જગદાનંદકરો વસુન્ધરામ્ ॥ ૬ ॥
 પ્રણયામૃત સાગરેન્દુના ગત સંસાર સમુદ્ર ભીતિના ॥
 અમુનાપારે સેવિતા શુભા જનતા તાપ હરાહિ નર્મદા ॥૬॥
 વસુધાવર તીર્થગામિના પરિપૂતાલક બંધ શોભિના ॥
 શિવ તત્પર ચિત્તવૃત્તિના અમુનાનેક જના પવિત્રિતાઃ ॥૭॥
 મુરરાજ મુનિર્યથાઽનિશં ભજનાનંદ નિમગ્ન માનસઃ ॥
 અયમપ્યધુનારરાજકાવધિકં સંરચયન્ શિવાર્ચનમ્ ॥૮॥

અર્થ.—વેદ તથા શાસ્ત્રોના સારના પણ સારરૂપ રહેલા શ્રીમહાદેવના પૂજનને હૃદયમાં રાખીને વિરક્ત મનવાળા તથા જગતને આનંદ પમાડનારા આ મહાત્મા પૃથ્વી ઉપર પર્યટન કરતા હતા ॥૫॥

વિવેકરૂપી અમૃતના સમુદ્રના ચન્દ્રરૂપે રહેલા તથા સંસારના ભય વગરના એવા આ મહાત્માવડે મનુષ્યોના ત્રિવિધ તાપ હરનારા શ્રીનર્મદાજી ઘણા વખત સેવાયા હતા ॥૬॥

પૃથ્વીના ઉત્તમ તીર્થમાં જનારા તથા તીર્થજલવડે પવિત્ર કેશના બંધનવાળા તથા શિવમાં તત્પર ચિત્તવાળા આ મહાત્માવડે અનેક મનુષ્યો પવિત્રતાને પામે છે. ॥૭॥

દેવતાના મુનિ નારદજી જેમ હમેશ ભજનના આનંદમાં ડુબેલા મનવાળા રહે છે તેમજ આ મહાત્મા પણ પૃથ્વી ઉપર

હુમણા ભજન સાથે મહાદેવનું પૂજન કરતા અધિક શોભે છે. ॥૮॥
 વસુધા વસુધારિણીં શુભામ્ નગરીં મંદિત સજ્જ સજ્જનામ્ ॥
 રચયન્ શિશિકેતુ સંજ્ઞિકામ્ પરિપૂતામભિતઃ સમાગતઃ ॥૯॥

રથોદ્ધતાવ્રત્તમ્ ॥

આગતેન મુનિવેષ ધારિણા કાલીદાસ इति સત્પથાવતા ॥
 શુક્લવર્યમણિ નાશિલંપુરમ્ સામ્પ્રતં ક્રત મહોશિવાન્વિતમ્ ॥૧૦॥

અર્થ — પૃથિવની સમૃદ્ધિને ધારણ કરનારી તથા અલંકાર
 વાળા અને સાવધ સજ્જનના વૃંદવાળી આ મયૂરધ્વજ રાજાની
 નગરી મોરબીને પવિત્ર કરવાના હેતુવડે આ મહાત્મા કાલી-
 દાસજી કૃપા કરીને પધાર્યા. ॥૮॥

આ મહાત્મા મુની વેષને ધારણ કરનારા તથા ઉત્તમ
 શુકલોમાં મણીરૂપ અને કાલીદાસ એવા સારા નામવાળા પધાર્યા
 જેમના આવવાવડે આખું શહેર હુમણા પવિત્ર કરાયું છે. ॥૧૦॥

શાર્દૂલવિક્રીઢિતમ્ વૃત્તમ્

ગ્રામાધીશ કુબેરનાથ નિલયં સત્સંપદામાસ્પદમ્ ॥

દ્રષ્ટ્વાચિત્ર વિચિત્રિતં ચ સુમહત્ ઘંટ સ્વનાશબ્દિતમ્ ॥

ભક્તયૌઘપ્રાહિતૈઃ સમસ્ત જનતા સંઘૈર્નમત્કંધરૈઃ ॥

મંસેવ્યં સતતં નિવાસમકરોત્તત્રૈવ સોયંત્રતિઃ ॥૧૧॥

વૈતાલીયમ્ ॥

અનઘં વ્રતમાશ્રિત સ્તદામિત ભુક્ખૂમિશયઃ શિવૈકધીઃ ॥

નિયમાન્સયમાન્ ચ ચારહવિનતઃ સત્યતિવર્ય ભૂષણઃ ॥૧૨॥

દ્રઢમાસનમણેસ્થિતઃ શુભમ્ શિવપશ્ચાક્ષર મંત્ર માનસઃ ॥

વિજજાપહ રૌદ્રીયં ઋચમ્ વિમલાં રુદ્રજલાભિષેચને ॥૧૩॥

અર્થ—આ મોરળી શહેરમાં સારી સમૃદ્ધિના સ્થાનવાળુ તથા ભક્તીવડે પ્રેરાયેલા અનેક મનુષ્યોવડે સેવાયેલુ તથા સુંદર ચિત્રોવડે શોભિતુ અને મોટા ઘંટના નાદવડે શબ્દાય-માન એવું આમાધીશ શ્રીકૃષ્ણેરનાથ મહાદેવનું મંદિર જોઈને ત્યાંજ રહેવાને આ મહાત્માશ્રીએ વિચાર કર્યો અને નિવાસ કર્યો.

પવિત્ર વૃત્તને ધારણ કરનારા અને અદ્ય આહારવાળા તથા પૃથ્વી ઉપર શયન કરનારા શિવમાં એકજ નિષ્ઠાવાળા આ ઉત્તમ યતિના ભૂષણરૂપ મહાત્મા તે મંદિરમાં યમ તથા નિયમે પાળતા હતા. ॥૧૨॥

પવિત્ર તથા દૃઢ આસન ઉપર બેસેલા તથા શિવ પં-આક્ષર મહામંત્રમાં ચિત્તવૃત્તિ વાળા આ મુનિ મહાદેવના પૂજનમા તથા અભિષેકમાં પવિત્ર રુદ્રાધ્યાયનો પાઠ નિરંતર કરે છે ॥૧૩॥

વસન્તતિલકા ॥

સોયંચકાર નિયમેન વિવૃદ્ધતેજા

ચિતામણીન્ પુરુષ ભૂષણ એવ ભૌમાન્ ॥

લક્ષં સપાદમધવત્ સ્વલુસંખ્યયાયે

પૂજાવિધાન કુશલો વિધિના મહર્ષિઃ ॥ ૧૪ ॥

તત્કર્મ એવ વિનિવૃત્ત મહાનુભાવ
સ્તચ્છાન્તિ મેવ વિધિના રાચિતું દ્વિજાઘ્યાન્ ॥
આહૂય યજ્ઞસમ શોભમરં વિધાય

તુષ્ટાન્ ચકાર સકલાન્શુભ દક્ષિણાભિઃ ॥૧૫॥

અર્થ—નિયમવડે વધતા તેજવાળા આ મહાત્માએ જે સંખ્યાવડે સવાલક્ષ થયા એવા પાર્થિવેશ્વર ચિંતામણીને પૂજના વિધાનમાં કુશળ પુરોના ભૂષણરૂપ કરતા હતા. ॥૧૪॥

મહાન અનુભાવવાળા મુનિ તે કર્મને વિધિ પ્રમાણે કરીને પાર્થિવેશ્વર શાંતિ કરવા વાસ્તે ઉત્તમ વિદ્વાન બ્રાહ્મણોને બોલાવી યજ્ઞ જેવી શોભાવાળી વિધિવડે કરીને, સારી દક્ષિણાવડે તેઓને પ્રસન્ન કર્યા. ॥૧૫॥

વસન્તતિલકા ॥

વૃત્તિવિલોક્યવિમલાંતવકાલીદાસપૌરાઃપ્રહર્ષમરભૂષિતદ્વત્પ્રદેશઃ
તુભ્યંવિતીર્યબહુશઃસ્વલુધન્યવાદાન્ યોગીશિઃપ્રવક્તૃવાક્યમસૌવિવક્તુઃ
एकाद्विकं त्रतमसौविनिवृत्यकामम् श्रीपार्वतीरमणभक्तवरोऽविकाया
पादाम्बुजं तशरण्यमशेषकामम् ससेवितुंकतमनरेथएवआसीत् १७

શ્રીમત્કુબેરનાથેન સ્વપ્રાદર્શિત મૂર્તિના ॥

દત્તાત્ર્યઃ પ્રયયૌ શિઘ્રમાંબિકા મંદિરં શુભમ્ ॥૧૮॥

યન્મંદિરં પત્તન મધ્યભાગે ધનીશહર્મ્યાલીલ સેવ્ય માનમ્ ॥

ઔદિચ્ય વિપ્રેન્દ્ર સમાજબદ્ધમ્ હલંવિરેજે જગદામ્બિકાયાઃ ॥૧૯॥

તત્રૈવ જગદંબાયાઃ પ્રસન્નં પૂજનેરતઃ

કાલીદાસ ઇતિ સ્વીયાં સાર્થકાં વિદધેઽભિધામ્ ॥ ૨૦ ॥

અર્થઃ—તમારી નિર્મલ વૃત્તિને જોઈને ઘણા હર્ષવડે શો-
ભિત હૃદયવાળા શહેરના મનુષ્યો તમોને અનેક ધન્યવાદો
આપીને આ ખરેખર યોગીશ છે એમ બોલ્યા. ॥૧૬॥

એક વર્ષ પર્યન્તનું વૃત્ત વિધિ પ્રમાણે સંપૂર્ણ કરીને આ
મહાદેવના ઉત્તમ ભક્ત કાલીદાસ મહાત્માએ અશેષ કામના
આપનારા તથા ભક્તોને શરણુ જવા લાયક એવા શ્રી અં-
બિકાના ચરણુકમલ સેવન કરવાને મનોરથવાળા થયા. ॥૧૭॥

સ્વપ્નમાં દર્શન આપેલ મૂર્તિવાળા શ્રીકુબેરનાથ મહાદેવે
આજ્ઞા આપેલ આ મહાત્મા શ્રી અંબિકાના મંદિર પ્રતિ
તરત ગયા. ॥૧૮॥

જે બહુચરા માતાનું મંદિર શહેરના મધ્ય ભાગમાં સદ્-
ગૃહસ્થોની હવેલીઓવડે સેવાયેલું તથા ઔદીચ્ય જ્ઞાતિના
પ્રાદ્યણોએ બંધાવેલું અત્યંત શોભીતુ છે. ॥૧૯॥

તે બહુચરા માતાના મંદિરમાં હમેશા શ્રીજગદંબાના પૂ-
જનમાં પ્રીતિવાળા આ મહાત્માએ પોતાનું કાલીદાસ એવું
નામ સત્યાર્થવાળુ કરી બતાવ્યું. ॥૨૦॥

बहूचरा मंदिर मेव पूर्वम् सुजीर्णशोभं विधिनाक्रतं यत् ॥

तदेव सत्पूजक पूज्यभावात् जातमहाम्बा विभवानुरूपम् ॥ २१ ॥

દુર્ગાષ્ટમી હોમવિધિ વિધિજ્ઞશ્ચકાર સર્વવિભવાનુરૂપમ્ ॥
 ન કેવલંયઃ પ્રયતઃ પ્રસન્નો રુદ્રાભિષેકાન્નાપિ રુદ્રરૂપઃ ॥૨૧॥
 શિવ ભક્તેનયે નૈવ મહારુદ્રોપિકારિતઃ ॥
 કુશલૈઃ શુક્લવર્યૈશ્ચાભિષેકાત્મક એવહ ॥ ૨૩ ॥
 સત્કર્મ જાલંચિતનોતિ નિસં યથાક્રમં સત્ સ્પૃહણીય શીલઃ ॥
 કલૌહિપાલંડરતાન્મનુષ્યાન્ દત્વામુબોધં પ્રકરોતિ શૈવાન્ ॥૨૪॥
 આબાલવૃદ્ધજનમોદકર સ્ત્વદીયઃ શબ્દઃ પ્રથામધિગતોઠરનર્મદેતિ ॥
 મોઽયંચિરંતનનિવાસકરઃ પુરેઽસ્મિન્પાપપ્રણાશ કુશલોભવિતામહર્ષે
 શિશ્વરિણી.

અયં નિસં બ્રાહ્મે શયન તલતોઽત્યાય સમયે ॥
 સ્મરન્નિષ્ઠં દેવં પુલિનમનઘં પ્રાપ્ય સરિતઃ ॥
 વિધિસાન્ધ્યક્રત્વા ધૃતવિમલ પાથસ્તુ શનકૈઃ ॥
 જપન્ શૈવં સ્તોત્રં મુદિત મનસા ગચ્છતિ અહો ॥૨૬॥
 અર્થ — આગળ આ બહુચરા માતાનું મંદિર દૈવધર્મચાવડે
 ઘણી જીર્ણ શોભાવાળું થયું હતું તેજ આ મંદિર સારા પુ-
 નરીના પૂજ્યભાવવડે અબાજી માતાના વિભવ જેવા વિભવ
 વાળું થયું છે ॥૨૧॥

વિધિ બાળુનારા આ મહાત્મા વૈભવાનુસાર દુર્ગાષ્ટમીના
 હવનની વિધિ સારી રીતે કરે છે. તથા રૂદ્રરૂપ મહાત્માએ
 રુદ્રાભિષેક પણ કર્યા કરે છે. ॥૨૨॥

શિવલક્ષ્મી મહાત્માએ અભિષેકાત્મક મહારુદ્ર સારા શુ-
કલો પાસે કરાવ્યો છે. ॥૨૩॥

આ પ્રમાણે સત્કર્મોના સમૂહને યથાક્રમે કર્યા કરતા એવા
સત્પુરુષોને માનવા લાયક એવા આ મહાત્મા સારો બોધ
આપીને પાખંડમાં પ્રીતિવાળા મનુષ્યોને શિવલક્ષ્મી બનાવે છે. ૨૪

અર્થ — બાલકથી માંડી વૃદ્ધ સુધી મનુષ્યોને આનંદ
આપનારો તમારો “હરનર્મદે” એવો શબ્દ જે આ શહેરમાં
પ્રસિદ્ધિને પામ્યો છે તે પાપને ટાળનારો શબ્દ હે મહર્ષિ
આ શહેરમાં ઘણા વખત રહો એવી અમારી પરમેશ્વર પ્રતિ
ભાગણી છે. ॥૨૫॥

આ મહાત્મા ગ્રાહ્ય મૂર્તિમાં શયનતલ થકી ઉઠીને તરત
ઇષ્ટદેવને સલાળીને પવિત્ર મચ્છુ નદીના કાઠા ઉપર જઈને
ત્યાં બધી શૌચાચાર વિધિ તથા સ્નાનાદિ વિધિ કરીને પવિત્ર
જલ સાથે લઈને રસ્તામાં હળવે હળવે શિવ સ્તોત્રનો પાઠ
કરતા સાક્ષાત મુનિના જેવા પ્રસન્ન મનવાળા આશ્રમ પ્રતિ
દરરોજ પધારે છે. ॥૨૬॥

ગાયત્રીં હૃદયે નિધાય પરમાં રુદ્રાક્ષ મારાંદધન્ ॥

નિસંયઃ પ્રયતો જપં વિતનુતે ધીમાન્ સહસ્રં ચતુઃ ॥

ગાયત્રી જપ જાત દીવ્ય મહત્તા દેદીપ્યમાના નનઃ ॥

યત્ સદ્બોધ વચોભિરેવસકલાઃ પૌરાઃ સુમાર્ગેરતાઃ ॥૨૭॥

ઔદીચ્ય જ્ઞાતિ વિપ્રેન્દ્રૈર્મિલિત્વા તત્ર મંદિરે ॥

સમાજઃ સ્થાપિતો દીનબાલાધ્યયન હેતવે ॥૨૮॥

સોડયં બહુચરા માતુઃ પ્રસાદાત્ પૂજકસ્ય ચ ॥^૧

વ્યાઘ્રજિદ્ ભૂપ સદરાજ્યે વૃદ્ધિં સમધિ ગચ્છતુ ॥૨૯॥

જયતુ જયતુ શ્રીમદ્ વ્યાઘ્રજિદ્ ભૂમિપાલો ॥

નૃપતિ ગણ નિષેવ્ય જ્યૉર્જ દત્તાતિમાનઃ ॥

દ્વિજ સુરાભિ ગણાનાં પાલકઃ સ્વપ્રજાનામ્ ॥

વિતત વિશદતેજા મોરબી ભૂમહેન્દ્રઃ ॥ ૩૦ ॥

અર્થ:—રુદ્રાક્ષ માલાને ધારણ કરતા એવા તથા પવિત્ર ગાયત્રીને હૃદયમાં ધ્યાન કરીને સાવધાન રીતે જે દરરોજ ચાર હજાર જપ કરે છે ને ગાયત્રી જપથી થયેલ દીવ્ય કાતિવાળા મુખવડે શોભતા આ મહાત્માના 'સારા બોધના વચનોવડે શહેરના મનુષ્યો સારા માર્ગમાં પ્રીતિવાળા થયા છે. ૨૭

તે આ મદિરમાં ઔદીચ્ય જ્ઞાતિના બ્રાહ્મણોએ મળીને પોતાની જ્ઞાતિના ગરીબ બાળકોને લણાવવા વાસ્તે આધાર આપનાર એક સભા સ્થાપી છે. ૨૮

તે આ સભા બહુચરા માતાના તથા તેમના પૂજારીના પ્રસાદથી શ્રી વ્યાઘ્રજિત્ રાજાના સારા રાજ્યમાં વૃદ્ધિને પામે. ૨૯

રાજાના ગણોવડે સેવાયેલા જ્યૉર્જ રાજાએ આપેલ અતી માન વાળાને ગૌબ્રાહ્મણ તથા પોતાની પ્રજાને પાલન કરનારા તથા નિર્મલ વિસ્તાર પામેલ કીર્તિવાળા શ્રી મોરબી શહેરના ઇન્દ્રજય શ્રી વ્યાઘ્રજિત્ (વાઘજી) રાજા જય પામે જય પામે. ૩૦

કથયિતું મૈવદીય ગુણર્ણવં વચનકંમમનાલ મિદંયતે ॥
તદપિયદ્રચિતં ગુણવર્ણતમ્ ભવતુ તદ્ભવતાં પ્રમુદેઽનિશમ્ ॥૩૧॥

અર્થ:—હે મહાત્મા આપના ગુણરૂપી સમુદ્રના વર્ણનમાં
મારૂં આ "૬૫ વચન સમર્થ નથી તો પણ જે આ તમારૂં
ગુણ વર્ણન કરતું છે તે આપના હૃદયને નિત્ય આનંદ આપ-
નાર થાઓ. ॥૩૧॥

શિશ્વરિણીવૃતમ્ ॥

ચિરં જીયાદ્ ગુપ્ત પ્રવર પુરુષાભૂષણમણિઃ ।

મુધી ડાયાલાલો ધનદપાતિ ભક્તઃ સુગુણધીઃ ॥

યદીયા સત્કીર્તિધવલયતિ ભૂમંડલ મિદમ્ ।

હસત્યુચ્ચૈઃ કલ્પદ્રુમમદ મહોપત્કર યુગમ્ ॥ ૩૨ ॥

અર્થ—જેની સારી; કીર્તિ આ પૃથ્વીના મંડળને શ્વેત કરે
છે, તથા જેના બન્ને હસ્તો કલ્પદ્રુમના મદને અત્યંત હસે છે,
એવા ઉત્તમ વૈશ્ય જાતિના પુરુષોના આભૂષણના મણી-
રૂપ, સારી બુદ્ધિવાળા, શ્રીકૃષ્ણનાથ મહાદેવના ઉત્તમ ભક્ત
તથા સારા ગુણના ભંડારરૂપ શ્રી ડાયાલાલભાઈ ધણુ વર્ણ
જયને પામો. ॥૩૨॥

મોરબી પુર રત્નેના, નેનદત્તાશ્રયો મુનિઃ ॥

અયંશ્રી કાલીદાસાખ્યસ્તચ્છ્રિયે સ્તૌતિ શંકરમ્ ॥૩૩॥

આ મોરબી શહેરના ઉત્તમ રત્નરૂપ, ડાયાલાલભાઈએ

આશ્રય આપેલા, આ કાલીદાસ નામના મુનિ, તેના કા
વાસ્તે નિરંતર શંકરની સ્તુતિ કરેછે. ॥૩૩॥

શ્રીમત્કુબેર તનયસ્ય રતીશશત્રો

મૃત્યસ્ય શુક્લ પુરુષોત્તમ સંજ્ઞિકસ્ય ॥

ષષાકૃતિસ્તુ વિમલા મમ કાલીદાસ—

સદ્ભક્તચિત્તકમલપ્રમુદેનિશં સ્તાત્ ॥૩૪॥

સ્વંર રામગર્જનદું સમ્મિનેઽદ્ભવરે માસિ શુચૌદલેઽન્તિમે ॥

દિવસેઽવનિ સૂનુ સંજ્ઞિકે ક્રતમે તત્ત્વલુ ચાષ્ટમે તિથૌ ॥૩૫॥

મદ્યા મહોપાધ્યાયાના મતુલાં પદવીં સ્પૃશઃ ॥

શ્રીમચ્છંકરલાલસ્ય શિષ્યેણૈષાક્રતા ક્રતિઃ ॥૩૬॥

ઇસલં—ઇતિ શિવ ભક્ત ચરિત્રોદ્ગારઃ ॥ સમાપ્તઃ ॥

અર્થઃ—શ્રીમાન મહાદેવના સદ્ભક્ત શુક્લ કુબેરજીના પુત્ર
શુક્લ પુરુષોત્તમની આ નિર્મલ રચના શીવભક્ત મહાત્મા
કાલીદાસજીના હૃદયને આનંદ આપનાર નિત્ય થજો. ॥૩૬॥

શા. ૧૮૩૭ ના અષાઠ વદ ૮ ને મંગળવારે આ રચના
કરેલ છે. ॥૩૭॥

મહામહોપાધ્યાયની મોટી પદવીને પ્રાપ્ત થનારા શ્રી
શંકરલાલ સદ્ગુણ શિષ્ય શુક્લ પુરુષોત્તમની આ રચના છે. ૩૬

ઇતિ સમાપ્તમ્. શ્રીરસ્તુ ॥

લેખક શુક્લ પુરુષોત્તમ વિ. કુબેરજી.

